

**Monumentenhuis
Brabant**

Redengevende omschrijving met waardestelling

**Kwaalburg 10 te Alphen
Gemeente Alphen-Chaam**

Objectgegevens

Adres : Kwaalburg 10
Postcode : 5131 NC
Plaats : Alphen
Kadastraal : gemeente Alphen-Chaam, sectie K, nr. 35
Oorspronkelijke functie : graanschuur
Huidige functie : schuur
Bouwjaar : 1928

Algemeen

Bezoekdatum : 10 juli 2019
Auteur : Karlijn Kersten MA MSc
Redactie : Monique van de Looi
Rapportagedatum : 30 juli 2019

Monumentenhuys Brabant B.V.
Markt 9
4931 BR Geertruidenberg
www.monumentenhuysbrabant.nl
T. 0162-511833
E. info@monumentenhuysbrabant.nl

Monumentenhuys Brabant B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Inleiding

Deze beschrijving dient om de cultuurhistorische waarden van de schuur vast te stellen. In de beschrijving worden de gevels met de klok mee beschreven, beginnend bij de voorgevel. De gevels worden afzonderlijk van links naar rechts beschreven. De voorgevel van de schuur betreft de gevel evenwijdig aan de Kwaalburg. Dit is de zuidgevel.

Situering, geschiedenis en hoofdvorm

Ten zuidwesten van het dorp Alphen ligt het buurtschap Kwaalburg. Kwaalburg bestaat uit een groep van verspreide boerderijen langs een weg over de Kwaalburgse akkers. Het buurtschap wordt voor het eerst vermeld in de veertiende eeuw, maar er zijn sporen van bewoning gevonden uit de romeinse en pre-romeinse tijd. Het buurtschap is als akkerdorp systematisch uit bos ontgonnen. In het westen grenst het buurtschap aan de voormalige Kwaalburgse heide, wat nu grotendeels uit bos bestaat. De oorspronkelijke kavelstructuur is goed behouden gebleven en wordt gekenmerkt door verspreide boerderijen met schuren.¹

De rode pijl wijst de schuur bij Kwaalburg 10 aan. Bron: Google Maps.

De rode cirkel wijst de schuur bij Kwaalburg 10 aan. Bron: Google Maps.

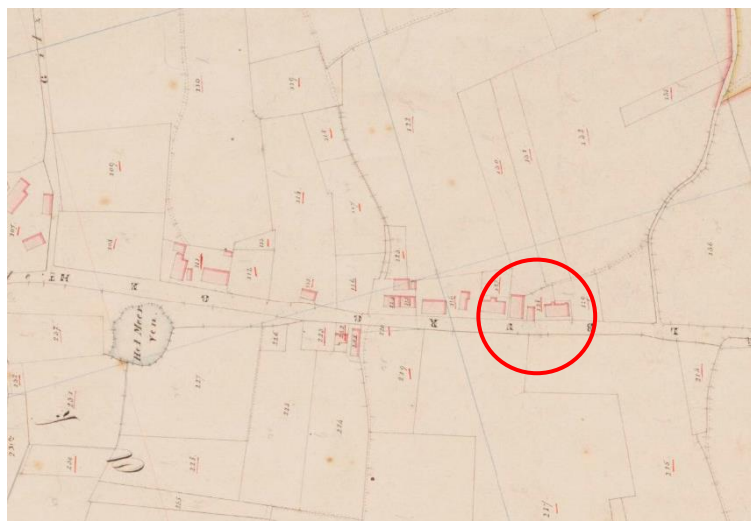
¹ Cultuurhistorische inventarisatie Noord-Brabant : Monumenten Inventarisatie Project

In 1832 staat er op de locatie van de huidige boerderij en schuur reeds een huis met schuur en erf, en daaromheen tuin. Dit zijn vermoedelijk de voorgangers van de huidige boerderij en schuur. Op de Topografische militaire kaart van 1851 lijkt de bebouwing echter verdwenen te zijn. In 1880 en 1899 zijn weer meerdere gebouwen ingetekend op de locatie. Uit het bouwarchief van de voormalige gemeente Alphen en Riel wordt duidelijk dat de huidige schuur in 1928 is gebouwd als graanschuur. In 1938 werd de oude boerderij afgebroken en werd de huidige boerderij gebouwd. Tijdens de bouw van de nieuwe boerderij werd de graanschuur tijdelijk als woning gebruikt. Vanwege de schaarste aan bouwmaterialen na de Tweede Wereldoorlog werden de dakpannen van de schuur verwijderd en vervangen door golfplaten.

Topografische militaire kaart van 1851. Bron: Topotijdreis.nl.

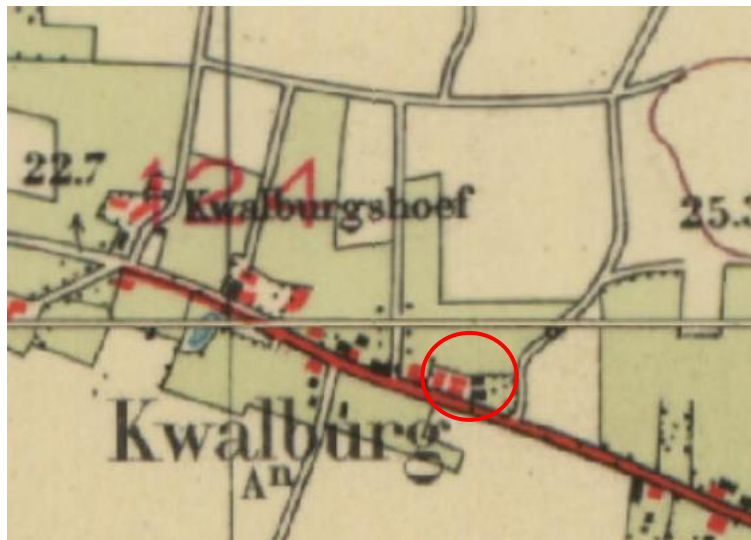
Kadastrale kaart 1811-1832, minuutplan Alphen en Riel, sectie G, blad 02. Bron: beeldbank.cultureelerfgoed.nl.

Topografische militaire kaart van 1880. Bron: Topotijdreis.nl.

Topografische militaire kaart van 1899. Bron: Topotijdreis.nl.

Topografische militaire kaart van 1938. Bron: Topotijdreis.nl.

De schuur is opgetrokken vanuit een rechthoekige plattegrond met baksteen in kruisverband met een vernieuwde cementvoeg, enkele geveldelen zijn voorzien van gepotdekselde delen, onder een schilddak gedekt met golfplaten.

Voorgevel (zuidzijde)

De voorgevel van de schuur, de korte gevel gelegen aan de Kwaalburg, heeft een asymmetrische indeling met een laag gedeelte aan de linkerzijde in metselwerk en een terugliggend deel met schuurdeuren aan de rechterzijde met rechts daarvan later aangebracht potdekselwerk tegen het oorspronkelijk metselwerk. De gevel die het vooruitliggende en terugliggende deel verbindt is eveneens gepotdekseld. Deze kenmerkende indeling van de voorgevel met een terugliggend deel met grote dubbele deuren doet vermoeden dat het hier een Vlaamse schuur betreft, echter bevat de schuur niet het daarvoor kenmerkende ankerbalk-dekbalk gebint. Van links naar rechts bevinden zich in de voorgevel een oorspronkelijk opgeklampte loopdeur, een oorspronkelijk getoogd ijzeren achtruits stalvenster zonder glas en een later aangebrachte grote golfplaten roldeur. Rechts van de roldeur bevindt zich nog een oorspronkelijk getoogd ijzeren achtruits stalvenster, echter is dit venster door het potdekselwerk slechts aan de binnenzijde nog zichtbaar.

Voorgevel

Linkerzijgevel (westzijde)

In de linkerzijgevel bevinden zich vijf getoogde betonnen zesruits stalvensters uit de wederopbouwperiode onder rollagen.

Linkerzijgevel.

Linkerzijgevel.

Vensters in linkerzijgevel.

Achtergevel.

Achtergevel (noordzijde)

De achtergevel wordt deels aan het zicht onttrokken door een later aangebouwde overkapping. In de achtergevel bevinden zich van links naar rechts een oorspronkelijke opgeklampte loopdeur, twee dichtgezette oorspronkelijke getoogde stalvensteropeningen en een oorspronkelijke opgeklampte loopdeur. Een derde oorspronkelijke stalvenster opening is in de tweede helft van de twintigste eeuw dichtgemetseld, inclusief inboetwerk eromheen, in halfsteens metselwerk.

Linkerzijde achtergevel.

Rechterzijde achtergevel.

Dichtgezette vensteropeningen en inboetwerk in achtergevel.

Rechterzijgevel.

Rechterzijgevel (oostzijde)

De rechterzijgevel is in 2007 of 2008 bekleed met gepotdekselde houten delen. De gevel bevat van links naar rechts een getoogd betonnen tweeruits stalvenster uit de wederopbouwperiode, een later aangebrachte brede deel deur en drie getoogde betonnen tweeruits stalvensters uit de wederopbouwperiode met daartussen twee vernieuwde opgeklampte loopdeuren.

Achter het potdekselwerk bevindt zich nog het oorspronkelijke metselwerk uit 1928.

Getoogd betonnen tweeruits stalvenster in de rechterzijgevel.

Interieur

In het interieur van de schuur zijn met enkele wanden een voormalige kalverstal en een werkplaats gebouwd. De

constructie van de schuur bestaat uit zes dekbalkgebinten geplaatst op gemetselde poeren, met daarop een verbeterd Hollands spant. De gebinten zijn genummerd met I, II, III, IIII, V en VI en staan op juiste volgorde. De houten constructie is verbonden door middel van ijzeren pennen. De constructie heeft vrijwel geen wijzigingen ondergaan en verkeerd in hoge mate van oorspronkelijkheid. Ook de gordingen zijn vermoedelijk nog oorspronkelijk.

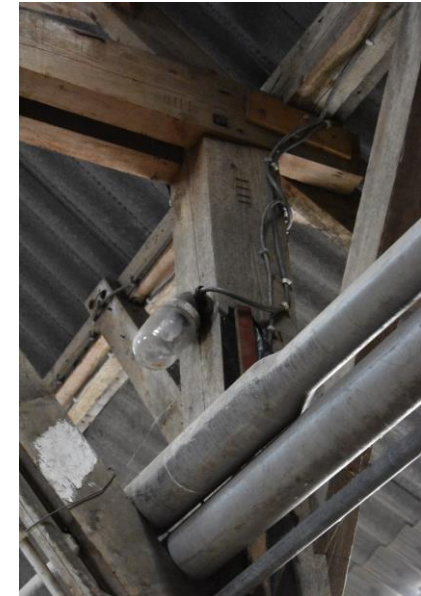
In de schuur ligt een betonvloer, die aan de westzijde enkele centimeters hoger gelegen is. De muren van de schuur zijn aan de binnenzijde afgewerkt met (afbrokkelende) bepleistering. Tegen de noordgevel is aan de binnenzijde een binnenmuur van kalkzandsteen opgetrokken.

Interieur van de schuur richting het zuiden.

Interieur richting het noorden.

Telmerk IIII in het dekbalkgebint.

Dekbalkgebint met telmerk V.

Dekbalkgebint met telmerk IIII.

Gemetselde poer waarop de gebintstijlen staan.

Waardering

Deze waardering is opgesteld aan de hand van de waarderingscriteria voor de bouwkunst van de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed.

De waardering heeft betrekking op de schuur links naast de langgevelboerderij.

Cultuurhistorische waarden

De schuur aan Kwaalburg 10 bezit enige cultuurhistorische waarde vanwege de uitdrukking van de sociaaleconomische en agrarische ontwikkeling van Alphen en met name het buurtschap Kwaalburg vanaf de twintigste eeuw. Het object is tevens van cultuurhistorisch belang als voorbeeld van de typologische ontwikkeling van graanschuren.

Architectuur- en kunsthistorische waarden

De schuur heeft architectuurhistorische waarde vanwege de uitvoering in traditionalistische stijl met kenmerken zoals baksteengevels, stalen vensters en dekbalkgebinten. De dekbalkgebinten en de verbeterd Hollands spanten zijn vanwege hun oorspronkelijkheid bouwhistorisch waardevol.

Situationele en ensemblewaarden

De schuur is van situationele betekenis vanwege de ligging aan de Kwaalburg, onderdeel van het buurtschap Kwaalburg. Het buurtschap wordt gekenmerkt door verspreid liggende boerderijen met bijbehorende schuren. Tevens vormt de

schuur aan Kwaalburg 10 een ensemble met de boerderij ernaast.

Gaafheid en herkenbaarheid

Het object is van belang vanwege de gaafheid en herkenbaarheid van de hoofdvorm en indeling van de gevels. Als gevolg van renovatiewerkzaamheden zijn enkele onderdelen van de schuur vernieuwd. De rechter zijgevel en delen van de voorgevel zijn bekleed met potdekselwerk. De grote schuifdeur in de voorgevel en de loopdeuren in de rechterzijgevel zijn vernieuwd. Verschillende stalvensters zijn in de wederopbouwperiode vernieuwd en daarnaast zijn een aantal vensteropeningen later dichtgezet of dichtgemetseld. De oorspronkelijke dakpannen zijn in het midden van de 20ste eeuw reeds vervangen door golfplaten. Door deze wijzigingen is het oorspronkelijke beeld verstoord, echter is de schuur wel herkenbaar gebleven.

In het interieur is de grote open ruimte van een graanschuur herkenbaar gebleven, ondanks de inbouw van een voormalige stalruimte en een werkplaats. De dekbalkgebinten met daarop verbeterd Hollands spanten zijn gaaf bewaard gebleven.

Zeldzaamheid

Vanwege de gaaf bewaarde baksteengevels, gevelindeling, gebinten en spanten in relatie tot de cultuurhistorische-, architectuurhistorische- en stedenbouwkundige waarden is er sprake van enige zeldzaamheidswaarde op lokaal niveau.

Quickscan

Onderstaande beoordelingscriteria van de quickscan 'cultuurhistorische waarderingsmethodiek' zijn opgesteld door de gemeente Alphen-Chaam om te kunnen beoordelen of een object cultuurhistorisch waardevol is en behoren bij het document 'Procesvoorstel Cultuurhistorische waardevolle bebouwing'. Deze quickscan moet samen met een redengevende omschrijving van het object beoordeelt/gelezen worden. De onderstaande criteria worden verduidelijkt met 'zeer laag, laag, middelmatig, hoog en zeer hoog'.

Beoordelingscriteria Quickscan

1. Gaafheid

a. In welke mate benadert de situatie nog het beeld zoals dat was ten tijde van het ontwerp of een specifiek ijkmoment in de geschiedenis?

De schuur is in 1928 gebouwd. De boerderij ernaast is in 1938 gebouwd op de locatie van een voorganger. De situatie van 1928 wordt daarmee zeer hoog weergegeven.

b. In welke mate is de architectonische kwaliteit van exterieur en interieur van het gebouw nog in (min of meer) oorspronkelijke staat?

Het metselwerk van de schuur is grotendeels oorspronkelijk. Ook de houtconstructie is oorspronkelijk. Echter zijn enkele gevelopeningen vernieuwd, zijn de rechterzijgevel en delen van de voorgevel betimmerd en is het dak vervangen. De schuur vertegenwoordigt daarmee middelmatige architectonische kwaliteit.

2. Zeldzaamheid

a. Bestaat er in deze gemeente een groot aantal van vergelijkbare gebouwen uit een specifiek ijkmoment in de geschiedenis?

In de straat Kwaalburg staat een hoog aantal schuren uit de periode 1901-1950 of zelfs ouder uit de 19^e eeuw.

b. In hoeverre is het gebouw binnen de gemeente bijzonder qua voorkomen, historische functie, architectuur, beelddrager van een historische ontwikkeling.

De schuur kent binnen de straat Kwaalburg een lage bijzonderheid vanwege het relatief hoge aantal van vergelijkbare schuren in de straat.

c. In hoeverre is het gebouw momenteel zeldzaam voor de gemeente, is het aantal voorbeelden in de gemeente gering?

In de straat Kwaalburg staat bij vrijwel elke boerderij een grote schuur haaks op de boerderij gesitueerd. Echter maakt dit verschijnsel de straat juist karakteristiek.

De schuur is dus binnen de straat Kwaalburg niet zeldzaam, maar het karakter van de straat, waaraan de schuur bijdraagt, kent wel een hoge zeldzaamheid op lokaal niveau.

3. Kenmerkendheid

a. In hoeverre is de situatie kenmerkend voor de gemeente voor het specifieke ijkmoment in de geschiedenis?

De situatie heeft een hoge kenmerkendheid voor de eerste helft van de twintigste eeuw.

b. Hoe kenmerkend is de betreffende situatie nu voor de gemeente Alphen-Chaam?

Voor de straat Kwaalburg heeft de situatie van Kwaalburg 10 een hoge kenmerkendheid.

c. Als we dit gebouw en zijn omgeving beschouwen, is dan in één oogopslag een goed beeld te vormen van wat de belangrijkste waarden van dit gebouw voor de omgeving zijn?

In hoge mate is in één oogopslag een goed beeld te vormen van wat de belangrijkste waarden zijn van de schuur; de hoofdvorm, constructie, baksteengevels, gevelindeling en de situering.

4. Ensemblewaarde

a. Is het gebouw een essentieel onderdeel van een cultuurhistorisch, architectonisch en/of stedenbouwkundig ensemble of landschapsinrichting?

Ja, de schuur is in hoge mate een essentieel onderdeel van de kenmerkende bebouwing aan de Kwaalburg.

b. In welke mate draagt dit gebouw bij aan de totale cultuurhistorische waarde van het ensemble?

De schuur draagt in middelmatige mate bij aan de totale cultuurhistorische waarde van het ensemble.

c. Is het geheel minder waard als dit gebouw niet meer aanwezig zou zijn?

Het ensemble van de Kwaalburg zou in hoge mate aan gaafheid verliezen mocht de schuur verdwijnen.

d. Draagt het gebouw bij aan de ruimtelijke context en de afleesbaarheid van de (ontstaans-) geschiedenis van het ensemble?

De schuur draagt in middelmatige mate bij aan de ruimtelijke context en de afleesbaarheid van de geschiedenis van het ensemble.

5. Kwetsbaarheid

a. Hoe kwetsbaar zijn de bestaande cultuurhistorische kwaliteiten wanneer daar geen specifieke aandacht voor bestaat? Is het gebouw solide genoeg om te blijven bestaan zoals deze nu bestaat?

Het gebouw is in goede staat en heeft een lage kwetsbaarheid.

b. Zijn de cultuurhistorische waarde al aangetast en wat is de reproductietijd om de waarden te herstellen?

Aantasting van de cultuurhistorische waarden heeft in middelmatige mate plaatsgevonden aan het dak en aan de voor- en rechterzijgevel. Dit is te herstellen door de betimmering van de rechterzijgevel te verwijderen en de golfplaten te vervangen door passende dakpannen.

6. Ouderdom

a. Uit welke periode stamt de oorspronkelijke oprichting van het gebouw?

Uit de periode 1901-1950.

b. Uit welke periode dateert de huidige aanwezige (stedenbouwkundige, architectonische) situatie in grote lijnen?

Uit de periode 1901-1950.

c. Wanneer heeft de laatste grote ingrijpende (Stedenbouwkundige / architectonische) 'verbouwing' plaatsgevonden?

In de 21^e eeuw.

- Uitgedrukt als: uit de 21^e eeuw (1), uit de periode 1951 – 2000 (2), uit de periode 1901-1950 (3), uit de 19^e eeuw (4), voor de 19^e eeuw (5)